תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · בעל המאור

המאור הקטן על סוכה

רבנו זרחיה הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

המאור הקטן על סוכה

רבנו זרחיה הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/המאור-הקטן-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 4
דף ב. 5
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ה. 9
דף ה: 11
דף ו: 11
דף ז. 11
דף ז: 13
דף ח. 13
דף ט. 14
דף י. 14
דף י: 14
דף יא. 15
דף יא: 15
דף יב. 15
דף יג: 16
דף יד: 16
דף טו. 17
דף טו: 17
דף יז. 18
דף יח. 19
דף יח: 19
דף יט: 19
דף כא. 20
דף כג. 22

דף א.

כתב הרי"ף ז"ל אנן מסתברא לן כרבא דקי"ל סוכה דירת עראי בעינן וד' יהודה מכשיר דס"ל סוכה דירת קבע בעינן ולית הלכתא כוותיה יש שמתמיהין עלהרי"ף מה ראה לפסוק דלא כר' יהודה בין בגובה סוכה כין בישן תחת המטה בסוכה בין בישן בכילה בסוכה משום דקשיא להו הא דדרש דבה בר רב הונא מותר לישן בכילה בסוכה אע"פ שיש לה גג ואע"פ שגבוה י' ואוקימנא כד' יהודה דאמר סוכה דידת קבע בעינן ולא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע ונראה להם לסמוך על ההיא דדבא משום דאמרי' עלה ולימא הלכה כר' יהודה אלמא סמכי' עלה כמאן דאפסיקא בהדיא הלכתא כר' יהודה ול"ג כדברי הרי"ף ז"ל והיא דדרש דבה בר רב הונא דחויה היא מההיא עובדא דאביי דאשכחיה לרב יוסף דגאני בכילת חתנים בסוכה וכן מדאיצטריכא ליה לרב יוסף למדחייה למתני' ולמיסמך אברייתא אלמא ליתא לדר' יהודה כל עיקר דאילו איתא לדר' יהודה אפי' בכילה שיש לה גג היה יכול לישן ואע"ג שגבוה י' וכ"ש בכילת חתנים שאין לה גג ולא הוצרך לומר שיפועי אהלים לאו כאהלים דמו אלא ודאי דלית ליה דר' יהודה ועוד דבא דהוא בתרא דשדא ליה לרב אחא בר דלא למיגנא בכילה בסוכה משום בקי דשמעית מינה דאי לאו משום בקי אסור ליה למיגנא בכילה בסוכה אלמא ליתא לדר' יהודה ומדדרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבא נר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי שמעת מינה נמי דליתא לדר"י ובכל מקום קי"ל מעשה רב ועובדא דרבא ושמעתיה עדיפי למסמך עלייהו דיחיד במקום רבים מדהיא בכל מקום הלכך מדחינן ליה ההיא דדרש רבה בר רב הונא ולא סמכינן עלה ובודאי דטעמיה דדבא בפירושא דמתני' עדיף משום דבתרא הוא ואפי' אביי דאקשיה עליה הא קבליה לטעמיה מדאשכחן ליה לאביי דאמר רבי ור' יאשיה ור' יהודה וכו' כולהו ס"ל סוכה דירת קבע בעינן ומינה שמעת דטעמייהו דרבנן משום דבעינן סוכה דירת עראי ואע"ג דחשו לה רבנן לקושיא דאביי כדאמרי' כולהו כרבא לא אמרו משום קושיא דאביי כיון דאשכחן ליה לאביי גופיה דהוא מריה דקושיא דקבליה לטעמיה דרבא כדאמרי' הלכך דרבא עדיף ועלה סמכינן אבל מ"ש הרי"ף ז"ל דסוגיין בענין סוכה על גבי סוכה כוותיה דרבא הוא דלא איתחוורא לן שפיר ממאי קא מסתייע רבא מההוא סוגיא אי משום דא"ר ירמיה פעמים ששתיהן כשרות פעמים ששתיהן פסולות וכו' ולא חלק בין שדפנות מגיעות לסכך לשאין מגיעות הא לא סייעתא הוא דלא מעייל ר' ירמיה נפשיה בפלוגתיה דאמוראי דמפרשי לה למתני' כל חד וחד כטעמיה:

דף ב.

ואנו תמהים על הרי"ף ז"ל על מה השמיט מלכתוב במקומה שמועה זו של ר' ירמיה והיא צריכה תלמוד ואע"ג דאמרי' עלה בגמ' פשיטא הא אסיקנא דמצרך צריכא לאשמעינן דלא אמרי' הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר בסכך שהוא למעלה מכ' לפי שאין פסלותו מחמת עצמו אלא מחמת גבהותו ולא מיקרי סכך פסול בכה"ג וכן השמיט מלכתוב במקום זה תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר"י ורבנן וה"ה לעפר ואין עתיד לפנותו שצריך ביטול בפירוש לרבנן דהיינו צרורות ואין הפרש בין עפר לצרורות שבסתם צריך ביטול כך צריך ביטול אפי' בשגלה בדעתו שאין בלבו לפנותו אלא שהוא מניחו לכל הרוצה לפנותו שיפנהו והאי דנקט עפר סתם להודיעך כחו דר' יוסי דאפי' בסתם שאין ידוע אם יש בלבו לפנותו אם לאו הרי הוא בטל והלכתא כרבנן וכן השמיט הרי"ף ז"ל מלכתוב היתה גבוהה מכ' אמה ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעית או שבנה באמצעיתא או שבנה בה עמוד הכל כמו שמפורש בגמ' כולן הלכות גדולות הן וכן הא דת"ר נעץ ארבע קונדיסין וסכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלים וקי"ל כדבנן בין באמצע הגג בין על שפת הגג:

אותו טפח היכן מעמידו אמר רב מעמידו כנגד היוצא פי' בסוף הדופן האחת שיהא דופן קצרה כנגד ארוכה כההיא דאמרי' התם מצד לו מצד א' ארוך ומצד א' קצר אף כאן הקצר הוא הטפח והארוך הוא היוצא ואף התם נמי אקשו ליה רב כהנא ורב אסי ויקנה כנגד ראש התור כדאקשו ליה הכא ובתרוייהו שתיק להו ולאו משום דקבלה מינייהו אלא משום דלא חש לה ויש מי שפי' דקבלה רב ואין נראין לנו הדברים והדבה דעות ופירושים מתחלפין בשמועה זו והפירוש שאנו סומכין עליו בזה הוא פי' רבינו שלמה ז"ל ויש מן הגאונים ז"ל מי שפי' בחילוף לומר שזה שאמרנו בו כנגד היוצא הוא כנגד ראש תור וזה שאנו אומרים בו כנגד ראש תור הוא כנגד היוצא ויש מי שסמך על דרב כהנא ורב אסי לומר שהלכה כמותם ומפרש דברי רבא בצורת פתח בדופן של רב כהנא ורב אסי ולא נראה לנו כן ובזה נראין דברי הרי"ף ז"ל שלא הזכיר כלל דברי רב ולא דברי רב כהנא ורב אסי וסמך לו על ר' סימון א"ר יהושע בן לוי והכי מסתברא מעובדא דרב אשי דאשכחיה לרב כהנא דעביד ליה טפח שוחק ועביד ליה צורת פתח ולא תמצא בכל השמועה כולה טפח שוחק אלא בדברי ריב"ל בלבד ובסוכה העשויה כמין גומא היה מעשה זה של רב כהנא ולא בסוכה העשויה כמבוי וכיון דקי"ל בכל מקום מעשה רב עדיפא דריב"ל וכוותיה קי"ל בין סוכה העשויה כמין גומא ובין סוכה העשויה כמבוי ובסוכה העשויה כמין גומא צריכה טפח שוחק וצריכה נמי צורת פתח

באותו דופן שלישית סמוך לטפח כמעשה דרב כהנא ובדופן רביעית לא צריכא ולא מידי וכל מה שתמצא בענין זה בדברי הגאונים ובפירושיהן חוץ מזה אל תסמוך בהם כי יש דברים הרבה מרבים הבל וג' לשונות האמורות בגמ' משמיה דרבא פירש בהן ה"ר שמואל ז"ל ג' פירושין לומר ששלשתן חלוקות זו מזו כי הלשון הראשון שאמר אינה ניתרת אלא בצורת פתח כלומר חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן וקנה על גביהן כצורת פתח באותו טפח עצמו בדופן שלישית והלשון שאמר וניתרת נמי בצורת פתח כלומר או טפח או צורת פתח בדופן שלישית והלשון שאמר וצריכה נמי צורת פתח כלומר טפח שלם בראש היוצא וסומך לו צורת פתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן ובעל ספר הערוך פי' כי ב' לשונות של רבא האחרונות פי' הם ללשון הראשון מ"מ אלישנא בתרא סמכינן וכוותיה עבדינן ממעשה דרב כהנא והא דאמר רבא וכן לשבת מיגו דהויא דופן לסוכה הויא דופן לשבת של החג דאמרי' מיגו אפי' מקילתא לחמירתא הלכה היא ואע"פ שלא הזכירה הרי"ף ז"ל:

דף ג.

אמר אביי רבי ור' יאשיה ור' יהודה וכו' כולהו ס"ל סוכה דירת קבע בעינן וכו' כתלב עה הרי"ף ז"ל (הביאו הרא"ש בסי' י' עד אחר שלחנו) אע"ג דכל כה"ג שיטה היא ולית הלכתא כחד מינייהו הכא איכא תרתי מינייהו דהלכתא נינהו וכו' כדכתיבנא בהלכות ודבריו ז"ל אינם נכונים וברורים כמקום הזה דקאמר דלאו משום דסברי רבנן סוכה דירת קבע בעינן אלא היינו טעמייהו דפסלי רבנן דקא סברי שיפועי אהלים לאו כאהלים דמי והיא הנותנת מה טעם שיפועי אהלים לאו כאהלים דמי משום דבעינן סוכה דירת קבע וכה"ג לאו דירת קבע הוא:

דף ג:

וכן ההיא דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה דקי"ל כב"ש וקאמר הרב ז"ל דטעמייהו דב"ש משום דגזרי' שמא ימשך אחר שלחנו הא ליתא אלא בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה ודאי טעמייהו דב"ש משום דירת קבע הוא שהרי אין לו שלחן בתוך הבית שימשך אחריו וקי"ל דבתרתי פליגי ב"ש וב"ה ובסוכה קטנה איפסקא הלכתא בהדיא כב"ש כדרב שמואל בר יצחק אמר ר"ה הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו והיינו סוגיין בכולה מסכתא שיעור סוכה קטנה ז' טפחים דאילו לב"ה כשרה בכל דהיא מחזקת ראשו ורובו בלבד ובהא ליתא הלכתא כוותייהו אבל בסוכה גדולה קי"ל כוותייהו דלא

אשכחן מאן דדחי ליה וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ומסוכה קטנה לסוכה גדולה לא גמרינן דהא טעמא לחוד והא טעמא לחוד ולא תליא חדא בחברתה הלכך הלכה כב"ש בסוכה קטנה וכב"ה בסוכה גדולה ואע"ג דכל הני תנאי טעמייהו משום דבעינן סוכה דירת קבע איכא מינייהו כהלכתא ואיכא מינייהו דלא כהלכתא לפי שיש לקביעות סוכה דרכים רבים וכל חד וחד מהני תנאי איכא למימר דלא ס"ל דחבריה דלמר אית ליה קביעותא בהכי ולמר אית ליה קביעותא בהכי תדע דהא בין לרבי בין לב"ש סוכה דירת קבע בעינן ומר אית ליה שיעור סוכה בד' אמות ומר אית ליה בכדי שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו דהיינו ז' טפחים ור"י בסוכה העשויה ככבשן ס"ל דרבי ולא ס"ל דאחרים אלמא לא תלו טעמייהו בהדי הדדי הלכך מאן דאית ליה ראיה דהלכתא כוותיה עבדינן כוותיה כגון ד"א בסוכה כמין צריף וכגון ב"ש בסוכה קטנה ואינך יחידאי נינהו ולא עבדינן כוותייהו:

דף ד.

ותיהוי חיצונה כבית שער לפנימית ותחייב במזוזה. ובמס' יומא בפ"א גרסי' יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת ת"ל בית וכו' וי"ל בית שער של אכסדרה של מרפסת קתני דפטור וה"ה לבית שער של חצר אבל בית שער דבית לעולם חייב במזוזה: [דף ט' ע"א] וב"ה לית להו הא דרב יהודה אמה הב משום מימרא דשמואל דבסיפא נקט לה והרבה כמותו בתלמוד דנקט רישא משום סיפא תדע דמסיפא מקשי' דקא אמרי' אלמא בעינן טוויה לשמה הכי [נמי] בעי' עשיה לשמה אלמא מדשמואל מקשי' ולא מדרב. והרב שלמה ז"ל כתב בפירושו אלמא לא גרסינן אלא ה"נ מן הסיסין פסולה דבעינן טויה לשמה ורב נמי עשיה לשמה בעינא אלא בהא פליגי רב סבר מן הקוצים ומן הגרדין ומן הנימין כיון שכולן תלויין בבגד ולא נתלו בה לשום ציצית לאו עשיה לשמה היא אבל מן הסיסין שהן פקעיות כשרה הואיל וכשנתלו בבגד לשום ציצית ניתלו עשיה לשמה היא שהתליה היא עשיה ולא הטוויה ושמואל סבר אף הטויה עשיה היא ובעי' לשמה. מכל מקום כולהו ס"ל דבעי' עשיה לשמה ופירוש קוצין וגרדין ונימין לדברי רבינו שלמה כך הוא מן הקוצים חוטין שנתקו בשתי וקושרים אותו ותלויין ראשיהם בבגד לאחר שנארג וקרי להו קוצין על שם שבולטין כקוצין מן הנימין כגון שתפרו הטלית או שעשו בה אימרא במחט וראשי התפירה תלוים בה מן הגרדין חוטין שתלוין בסוף הטלית ממותר האריגה וגדל הציצית מינה ובה אלו דברי ה"ר שלמה ז"ל והגאונים ז"ל לא כך פירשו וכך ראיתי בתשובת שאלה אף על גב דסוגיין בעלמא

באיסורי הלכה כרב קא אמרי רבנן דהכא הלכתא בשמואל שהציצית מן הסיסין פסולה דקא מקשינן מיניה בסוכה והוינן בטעמיה ומסקינן בקראי אליביה ופירוש מן הקוצין כשהצאן רובצת על ההגין ועל האטדין הנתלש ביניהם מן הצמר זה הוא מן הקוצין מן הנימין יש בין הצמר הרך נימין קשין של שער ומן הגרדין כגון מה שהאורג מותיר וגורד אותו אם עשה מהן ציצית פסולין אלו דברי הגאונים ז"ל והם חלוקים על הרב שלמה ז"ל והרי"ף ז"ל כתב הא ברייתא דציפן זהב [או שמלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות ואע"פ שלא עבדו לשמן רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדו לשמן] בהלכות תפילין ולא פסק הלכתא כמאן אי כרבנן אי כרשב"ג וטעם הקוצין והגרדין והנימין שהם פסולין לדברי הגאונים אליבא דרב משום דבעי' ציצית הכנף מין כנף ואין ג' מינים הללו ראויין לעשות מהן בגד שהם פסולת הצמר ואין בגד נעשה מכמותן וכיוון שפסקו הגאונים דבעינן טויה לשמה כשמואל והתם נמי במנחות אוקימנא לשמואל כרשב"ג דבעי עבוד לשמה שמעינן מינה דהלכתא כרשב"ג ובפרק נגמר הדין אוקימנא לאביי ורבא בהאורג בגד למת בפלוגתא דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל והרב (שמואל) [שלמה] מפרש אביי כרשב"ג כי היכי דחשיב לרבן שמעון בן גמליאל עיבוד לשמה חשיבה ליה לאביי נמי להזמנה למימרא דמילתא היא ורבא כרבנן הזמנה לאו מילתא היא ועיבוד לשמה נמי לא כלום הוא ואחד לשמה ואחד שלא לשמה כשרין זה הוא פירוש רבינו שלמה ז"ל ואין פירוש זה עולה לדעת הגאונים ויש מחכמי צרפת מפרשין בחילוף אביי כרבנן דאמרי לא בעיא עיבוד לשמה אלא בהזמנה בלחוד סגיא דהזמנה מילתא היא מיהו הזמנה לשמה בעי' בין לתפילין בין לציצית ורבא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה ועל הזמנה גרידתא לא סמכינן דהזמנה לאו מילתא היא ואורג בגד למת כהזמנה היא ולא דמי לעיבוד רצועות שהרצועות יש בהן בעצמן מצות קשירה מה שאין כן בבגד המת שאין בו מצוה אלא שהוא נאסר עם המת בכריכתו וכל מה שנעשה בו קודם לכן אינו אלא הזמנה בעלמא ואינו נאסר בה וה"ה לרצועות של תפילין אם בא לשנותן אחר העיבוד קודם שיחברם לקציצה הרשות בידו שאינן נאסרות בהזמנה אע"פ שעבדן לשמן והפירוש הזה נכון הוא ועולה לדעת הגאונים שכשם שהלכה כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה כך הלכה כרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא. ושמעתי כי נמצא בפירושי ר"ח ז"ל במס' סנהדרין כלשון הזה וי"ל דכ"ע אית להו תעשה לך לשום חובך ובהא פליגי רבנן דפליגי עליה דרשב"ג ואביי דקיימי כשיטתייהו סבירא להו הזמנה כעשייה דמי הלכך אם הזמינה לציצית מן הסיסין כשרה וכן לרצועות תפילין ורבא ושמואל ורשב"ג סבירא להו עשיה ממש בעיא והזמנה לא

כלום היא. ונ"ל שכל המחלוקות הללו לא נאמרו אלא לענין תשמישי מצוה ותשמישי קדושה כנון האורג בגד למת וציצית מן הסיסים ורצועות תפילין אבל בכתיבה עצמה של תפילין ושל ס"ת דכ"ע בעינן לשמה שהוא גוף הקדושה וליכא מאן דפליג בהו וה"ה לגווילין של ס"ת וקלף של תפילין ודוכסוסטוס של מזוזה דכל דלהדי כתיבה ככתיבה דמי והיינו דאמר בהנך עובדי דפרק הניזקין ההוא דאמר ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שבו לא עבדתים לשמן וההוא דאמר הזכרות שבו לא כתבתים לשמן כל אלו ליכא מאן דפליג עלייהו שאם עשאן שלא לשמן פסולין לפי שהם עצם הקדושה וההיא דאמרינן בס"פ השולח והשתא דאמר רשב"ג עבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי לאו מכלל דלרבנן דלא בעי עבוד לשמה ברצועות תפילין לא בעו כתיבה לשמה אלא אלומי הוא דאלים ליה לקושייה עליה דרשב"ג למירמא דידיה אדידיה בדרך ק"ו כלומר אם החמיר בזו כ"ש שהיה לו להחמיר בזו ולא שמעתי מינה מכללא לרבנן כלום וזה נ"ל ומצאתי לחכמי הדור דברים הללו בחילוף ומה שנ"ל כתבתי:

דף ה.

[שם ע"ב] וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר פי' שמשעה שהוסיף משהו סכך כשר על סוכי האילן נצטרפו זה לזה ונעשית בהן הסוכה צלתה מרובה מחמתה בצירוף סוכי האילן שהם סכך פסול ואע"פ שהוסיף אחר מיכן סכך כשר אינו מועיל שהרי נעשית הסוכה כבר צלתה מרובה מחמתה ואוקמה רב פפא בשחבטן כלומר שחבט ענפי האילן עד שנשרו כל העלין ממנו דגלי אדעתיה דלא ניחא ליה בצלו של אילן כלל ונעשה האילן כעומד בפני עצמו ולא מצטרף לצל סוכה ואפילו לכסות בהן לכתחלה מותר ולא אמרן אלא באילן שחמתו מרובה מצלתו אבל אם צלתו מרובה מחמתו אע"פ שחבטן אם סכך תחתיו פסולה דהויא ליה סוכה שתחת האילן וכל שכן אם סכך על גביו דרחמנא פסלה כדכתיבי בסוכות תשבו ולא בסוכה שתחת הסוכה ולא בסוכה שתחת האילן וכ"ש אילן שתחת הסוכה ואם סכך על גביו ועמד האילן למטה מן הסוכה והוא חמתו מרובה מצלתו אם חבטו עד שנשרו עליו דגלי אדעתיה דלא ניחא ליה בצל דידיה אם רבה עליו סכך כשר סוכתו כשרה והיינו דתנן הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום כלומר שהדלה אותה על דפנות הסוכה וסכך על גבן פסולה ואם היה סכוך מרובה מהן כשרה ואוקימנא בשחבטן שאין רוב הסיכוך מבטל את האילן עד שיחבוט אותו וישיר את עליו ונ"ל אם לאחר שהשלים את הסכוך כהלכתו הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת בין שהדלה אותה ע"ג

הסיכוך בין שהדלה אותה על הדפנות תחת הסיכוך אם היתה חמתו של האילן בעצמו מרובה מצלתו אינו פוסל את הסוכה ואע"פ שלא חבטו ואין בזה משום צירוף סכך פסול בסכך כשר שכבר קדם הכשר את הפסול אבל אם היתה צלתו של האילן מרובה מחמתו אין קדימת הסכך הכשר ולא החיבוט מועיל כלום בין שסיכך ע"ג האילן בין שסיכך תחתיו דהויא ליה סוכה שתחת האילן ורחמנא פסלה וכ"ש אילן שתחת הסוכה ושמעתי משם חכמי הדור שהכשירו אף בזו ולא נ"ל דבריהם דתניא בברייתא בסוכות תשבו ולא בסוכה שתחת הסוכה ולא בסוכה שתחת האילן קתני תחת האילן דומיא דתחת הסוכה כשם שסוכה תחת הסוכה התחתונה קודמת לעליונה שכן הוא דרך בנין כך סוכה שתחת האילן ואע"פ שקדמה סוכה לאילן פסולה ואם איתנהו לדברי החכמים הללו שאין הסוכה נפסלת אחר כשרותה במה שיבנה על גבה או שידלה עליה לא לישתמיט ר' ירמיה לאשמועינן פעמים שהתחתונה כשרה ועליונה פסולה כגון שקדמה התחתונה לעליונה והא ודאי הוא דאיצטריכא ליה טובא לאשמועינן אלא לאו ש"מ סוכה שתחת האילן וסוכה שתחת הסוכה ותחת הסדין אין קדימתן מועיל כלום והא דתנן פירס עליה סדין מפני החמה פסולה סתם שנינו בכל סוכה שבעולם אף בשצלתה מרובה מחמתה ולאפוקי במי שהעמידה בפירושו בסוכה שחמתה מרובה מצלתה וזה הפירוש שפירשנו בהא דרב פפא דאוקמא למתני' בחבטן למדנו אותו בדברי הגאונים ז"ל שמצינו בחבוריהם כך הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבן פסולה ואפי' היה הסכך הכשר הרבה מהם ואם חבטן עד שנשרו עליהם כשרה ויש לרב רבינו שלמה ז"ל פירוש אחר שהוא מפרש אותו בענין חבוט רמי כלומר שהשפילן ועירבן עם הסכך הכשר וקשיא לן על הדין פירושא הא דתנן הדלה עליה את הנפן ואת הדלעת וכו' דאוקימנא בשחבטן והרי הסכוך למעלה מהן הוא דקתני סכך על גבן ואין זו השפלה אלא העלאה:

והא דא"ר ירמיה פעמים ששתיהם כשרות לא הזכירה הרי"ף ואע"פ שהיא צריכה: [דף י ע"א] ואם אין התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של העליונה כשרה וכמה יהא בין סוכה לסוכה ותהא התחתונה פסולה ג' מחלוקות נאמרו בה ומסתברא כרב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי בד' משום דקא אמרי מלתא מציעתא ועוד דשייך מימרא דידהו דהכא במימרא דידהו בנויי סוכה המופלגין ממנה ד' והתם פסק הרי"ף ז"ל כוותייהו הלכך מסתברא נמי בהא כוותייהו דלטעמייהו אזלי וכל זה צריך תלמוד אע"פ שלא הזכירו הרי"ף ז"ל:

[1] עיין ברא"ש סי' ט"ו

דף ה:

ונקליטין דגביהי י' פסולין וקנופות נמי אע"ג דלא גביהי י' כיון דקביעי:

דף ו:

הא דתנא חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים פרישנא בגמ' משום גזירת אוצר ונראין הדברים דלא פליג עליה ר"י אפי' לטעמיה דרב דאמר דלית ליה לר"י גזירת תקרה גזירת אוצר אית ליה ואע"פ שטעם א' הוא לשניהם גזירה משום תעשה ולא מן העשוי הא שכיחא והא לא שכיחא שאדם עשוי לעשות סוכה מאוצר של קש ושל עצים שהעלן לייבשן בהמלכה ואין אדם עשוי לעשותה מתקרה של נסרים שהעלם לדירת קבע אין אדם עשוי שימלך בהן לדירת עראי ולהשהותן בלא מעזיבה וזהו טעם לחוטט בגדיש לעשות לו סוכה דאוקימנא בגמ' משום תעשה ולא מן העשוי ולא משום גזירת אוצר שאם העלה מתחלה העומרין בגדיש לשם סוכה שיחוט לו בגדיש כשרה ולא גזרי' כה דמלתא דלא שכיחא הואי והיינו דאמרי' עלה שאם יש שם חלל טפח במשך ז' הויא סוכה והיינו דקתני תנא דידן תרתי חדא חבילי קש וחבילי עצים אין מסככין בהן ואידך החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה כלומר בהא גזרינן ובהא לא גזרינן. ירושלמי אין חבילה פחותה מכ"ה זירין:

וכולן כשרות לדפנות ירושלמי וסכות על הארון את הפרוכת מכאן שעושין דפנות מדבר המקבל טומאה סיככה בחבלים אית תנא דתני כשרה אית תנא דתני פסולה מאן דמר פסולה בחבלים של פשתן מאן דמר כשרה בחבלים של סיב:

והא דאמר רב יהודה סככה בחצין זכרים כשרה אע"ג דפליגא עלה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן דאוקמה למתני' בנסרים משופין ומשום גזירת כלים כיון דר"מ ור' יהודה הלכה כר"י ותנן מסככין בנסרים דברי ד' יהודה אלמא לית ליה גזירת כלים משו"ה עמדה ההלכה בחצין זכרים כשרה וזהו שסמך עליו הרי"ף ז"ל וכתבה להא דרב יהודה סתם בלא מחלוקת אע"פ שיש עליה מחלוקת מ"מ הלכה כדבריו:

דף ז.

אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא דדיקלא מסככין בה ואע"ג דאגידא אגד בידי שמים לא שמיה אגד ובמס' פרה פי"א שנינו כל אזוב שיש בו ג' קלחין מפסגו ואוגדו פסגו ולא אגדו אגדו ולא פסגו לא פסגו ולא אגדו כשר ויש לומר כיון דחבילי קש וחבילי עצים חומר מדבריהן הוא שהחמירו בהן שאין מסככין משום גזירת אוצר ומדאורייתא מיחזא

חזו לפיכך הקילו לומר אגד בידי שמים לא שמיה אגד ופיסוג זה שאמרו באזוב אינו פיסוג לגמרי שאילו היה כן לא היה כשר בלא אגידה דהא לולב לר' יהודה דגמר לה מאגודת אזוב אם לא אגדו פסול אלא ודאי פיסוג אינו פסוק לגמרי אלא שנפסג ומעורה במקצת ואגד בידי שמים באזוב הוי אגד. ופלוגתא דר' אבא ורב מנשיא בר גדא לא הזכירה הרי"ף ז"ל ודרב מנשיא עדיפא משום דקם ליה כדברי הכל וירקות שאמרו חז"ל יוצאין בהם בפסח פוסלין בסוכה משום אויר. מתני' מסככין בנסרים דברי ר' יהודה וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל והלכתא כשמואל דהא רב פפא דהוה בתרא כוותיה ס"ל ועוד דסוגיא דשמעתא כוותיה ואנן לא חזינן לן דסבירא ליה לרב פפא כשמואל אלא פירושא הוא דעלמא דקא מפרש ליה רב פפא למימריה דשמואל מיהו סוגיא דשמעתא ודאי בשהפכן על צדיהן כוותיה דשמואל אזלא דאי כרב כיון דקי"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה אע"פ שלא הפכן על צדיהן מסככין בהן לכתחלה ואע"פ שיש בהן ד' והא דתניא כוותיה דשמואל סככה בנסרים שיש בהם ד' דברי הכל פסולה מותבינן מינה לקמן בגמ' לרב להך לישנא דאמר סכך פסול באמצע בד' על הדרך הנהוג בתלמוד לומר לאו מי אותביניה חדא זימנא לימא מהא נמי תהוי תיובתיה דקתני ומודה ר"מ שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל ביניהם וכשרה כלומר בכל נסר שבעולם אפי' בנסרים שיש בהם ד' ואוקמה רב הונא בריה דרב יהושע בסוכה דלא הויא אלא ח' אמות מצומצמות דיהיב נסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא (והם) והכי נמי מהאי גיסא דהוו להו שני פסלים באמצע ואיכא הכשר סוכה ולא הוה תיובתיה דרב בהא אף על גב דהויא תיובתיה מצד אחר דהא כוותיה דשמואל קיימא ואי הוי כל נסר ונסר פחות מד' טפחים עד ג' טפחים מתכשרת סוכה כולה בפסל שבין נסר לנסר כמלא נסר ואע"פ שאין שני פסלים באמצע ואע"ג דגזר ר"מ בפחות מד' משום גזירת תקרה כיון דנפקי מתורת לבוד ה"מ בשסכך כל הסוכה כולה בנסרים אי נמי בשצירף שני נסרים סמוכים זה לזה כל א' וא' מג' עד ד' שמצטרפים שניהם לפסול את הסוכה כולה בסכך פסול שפוסל באמצע בד' אבל בנסר א' בלבד אי נמי במניח פסל כמלא נסר בין כל נסר ונסר כל הסוכה כולה כשר' אפי' תחת הנסרים שהם מג' ועד ד' וכך פירש ה"ר שלמה ז"ל ואם נתן עליו נסר שהוא רחב ד' באמצע פסולה לשמואל ואפי' לר' יהודה מן הצד כשרה משום דאמרי' דופן עקומה ובלבד שלא יישן תחתיו והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו וכך הוא גירסת הגאונים דיהיב נסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא ואתיא כרבא אמר ר"נ דאמר במס' עירובין אחד זה ואחד זה באמה בת ששה טפחים:

דף ז:

והא דתנן תקרה שאין עליה מעזיבה וכו' בין לרב בין לשמואל בנסרים שיש בהן ד' טפחים עסקינן שהעלם מתחלה לדירת קבע לשום תקרה וגמלך עליהם לסיכוך שישבהם משום תעשה ולאמן העשוי הלכך לטעמיה דרב אליבא דר' יהודה אליבא דב"ה אי מפקפק עביד ליה מעשה אי נוטל אחת מבינתים עביד ליה מעשה וא"צ לומר שמסכך בהם לכתחלה ולר' יהודה אליבא דב"ש א"נ לר"מ אליבא דדברי הכל כיון דאית ליה גזירת תקרה אין מסככין בהן לכתחלה ובדיעבד לא סגי ליה בפקפוק אלא בנוטל אחת מבינתים והיא היא המחלוקת הראשונה שבין ר"מ לר' יהודה והאי דאיצטריך למיהדר ומתנייה משום ר' יהודה הוא דקאמר ליה לר"מ אמאי קא אסרת בנסרים וכו' ולטעמיה דשמואל דכ"ע שאין מסככין בהן לכתחלה דהא כ"ע אית להו גזירת תקרה דלמא אתי לאמלוכי למעבד סיכוך מתקרה ישנה העשויה לשם בית אבל בדיעבד פליגי בבטולי תקרה מר סבר בהכי בטלה בין במפקפק בין בנוטל אחת מבינתים דכיון שמחזר עליה לבטלה לא אתי למעבד מינח סיכוך לכתחלה וכ"ש שלא נמלך על תקרה ישנה העשויה לשם בית לישב תחתיה שהרי יודע הוא שהזהירה תורה עליו תעשה ולא מן העשוי מאחר שהוא מחזר עליה לבטלה ומר סבר לא [סגי] במפקפק אלא בנוטל אחת בינתים וזה הטעם היה לרי"ף ז"ל לכתוב על משנתנו מאחר שפסק הלכתא כשמואל וטעמיה דידיה משום בטולי תקרה ולא היה לו לכתוב מה שכתב טעמייהו דב"ה משום תעשה ולא מן העשוי הלכך אי מפקפק עבד ליה מעשה אי נוטל אחת מבינתים עביד ליה מעשה דהאי טעמא לא אזיל אלא אליבא דרב דלית הלכתא כוותיה ואילו היה טעם זה עיקר היה מותר לסכך לכתחלה לשם סוכה בנסרים שיש בהן ד' כרב אליבא דרבי יהודה וזהו היא כשגגה:

דף ח.

[דף טו ע"א] אמר לך רב הונא בריה דרב יהושע מאי כמותן בנכנס ויוצא והא א"א לצמצם שימלא את כל הריוח שבין שפוד לשפוד ואוקימנא במעדיף הפסל על גבי השפודין א"נ שנותן הללו שתי והללו ערב שנמצא הריוח שביניהן בנכנס ויוצא שהוא מלא כולו ונמצא עומד מרובה על הפרוץ ויש חילוף בפירושי רבי' שלמה ז"ל ושיבוש בגירסתו במקום הזה והרי"ף ז"ל לא הזכיר מזה כלום לפי שלא היה צריך מאחר דאיפסיקא הלכתא בהדיא במס' עירובין כרב פפא נמצא משנתנו כפשוטה:

דף ט.

[דף יט ע"א] והא דתני' פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה לא הזכירה הרי"ף ז"ל ואעפ"כ הלכה היא ופירשוה בגמ' ארבעה פירושים וככולהו נקטינן דלא פליגי אהדדי ולית לן לדחויי חד מינייהו הלכך היכא דאנח נסר שהוא רחב אפומא דמטללתא בסוכה קטנה ועייל תלתא ואפיק חד פסולה וסכך פסול פחות מג' מצטרף בסוכה קטנה וישנים תחתיו ואויר פחות מג' מצטרף ואין ישנים תחתיו ונמצא בדברי הגאונים פירוש בחילוף זה ולא נראה לנו אלא כמו שכתבנו וכן פירש ה"ר שלמה ז"ל וכן נמצא בברכות ירושלמי בפרק שלשה שאכלו תנינן תמן הרחיק את הסכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה הא פחות מיכן כשרה מהו לישן תחתיו התיב ר' יצחק בן אלישיב הרי טיט הנדוק משלים במקוה ואין מטבילים בו אף הכא נמי משלים בסוכה ואסור לישן תחתיו:

דף י.

תרגמא שמואל במטה עשרה כתב עלה הרי"ף ז"ל דכיון דגבוהה י' שהוא שיעור מוכה נעשית כסוכה בתוך סוכה וכן פי' בכילה בפ' ראשון ואין לשון פירושו בזה נכון וכך היה לו לומר כיון שגבוהה עשרה ה"ל אהל בפני עצמו ואין זה עומד בצל סוכה אלא בצל אהל המטה:

ובסומך סוכתו בכרעי המטה כתב עלה הרי"ף ז"ל שמעתא דאביי דאמר לא שנו אלא סמך וכו' ונראה מדבריו שהלכה כר"י ול"ג שהלכה כדברי חכמים. וסוכה המדובללת פליגי רב ושמואל בפירושא ודשמואל עדיפא משום דאביי ורבא מפרשי לה לטעמיה והלכתא כרבא:

דף י:

לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה פירשה הרי"ף ז"ל בהלכות (כמו שפרש"י בגמ') ונראה מדבריו שאסתירא גדולה מזוז ויש מחכמי הדור שפירשו בחילוף כלומר כאן ששיער במראה עיניו מלמעלה קרוב לסיכוך בזה אמרי' כי הדדו כשרה ואתיא כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר דהלכתא כוותיה כאן ששיער מרחוק במסתכל מלמטה למעלה לפי שבהרחקת עיניו אין העין שולט באויר כ"כ וכל שנראה לו כי הדדי הפרוץ מרובה על העומד ופסולה וכן זוזא גדול מאסתירא כדאמר בעלמא דעבידי אינשי דקרו לפלגא דזוזא אסתירא:

דף יא.

[דף כג ע"א] עשאה לבהמה דופן לסוכה וכו' לא הזכירה הרי"ף ז"ל ואלו מן הדברים שהניח מפני שאינן מצוין אלא לפרקים ולעתים רחוקים כדאוקימנא בגמ' דעביד ליה בהוצא ודפנא ומתיחא באשלי מלעילא וכל כה"ג קי"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה: הא דתנן מעשה שהביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי וכו' אוקמה רבא במס' יומא משום דהוו להו פירי ופירי לא בעי סוכה וכן הלכה משום דרבא בתרא הוא:

דף יא:

ת"ר חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן התפלה ומן התפילין וחייבין בק"ש וכו' פי' ה"ר שלמה ז"ל דהני תנאי בין לת"ק בין לר' שילא לית להו העוסק במצוה פטור מן המצוה ולא גרסי' בהא ומכל מצות האמורות בתורה ולא קי"ל כוותייהו אלא כסתמא דמתני' דתנן שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה דכל העוסק במצוה פטור מן המצוה ובמצוה דטריד בה וטעמא דת"ק דפטר להו לחתן וכל בני חופה מן התפלה ומן התפילין משום דבעי כוונה יתירתא ושכיחא שכרות ושמחה וקלות ראש בין בבתולה בין באלמנה הא כדאיתא והא כדאיתא הלכך לא אפשר אבל ק"ש די"ח בפסוק ראשון ואפשר דיהבי דעתייהו בחד פסוקא ומכוונין ובברייתא דר"ח בר עקביא גרסי' ומכל מצות האמורות בתורה לקיים דברי ריה"ג וקי"ל כריה"ג ואע"ג דלא קי"ל כברייתא קמייתא לענין ק"ש נקטינן מינה לתפילין ולתפלה שחתן וכל שושבינין וכל בני חופה פטורין כל ימי השמחה משום דשכיחא שכרות וקלות ראש וכולן חייבין בק"ש חוץ מן החתן כונס בתולה שפטור לילה ראשון עד מוצ"ש וכן מן הסוכה כולן פטורין כל ז' משום דכתיב תשבו כעין תדורו והרי"ף ז"ל כתב שתי הברייתות ולא הפריש ביניהן וראיתי בתשובת שאלה משמו שפסק כרבנן דפליגי עליה דרשב"ג בברכות בחתן אם רוצה לקרות ק"ש לילה הראשון קורא והביא סיוע לדבריו מברייתא זו דפליגי רבנן עליה דר' שילא וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ודבריו בזה אינם נכונים דהיכי קא מייתי ראיה מחובה לרשות וליכא בכולה מתני' מאן דמחייב ליה לחתן בק"ש כדקא תני בברייתא הלכך ליתא הברייתא מקמי מתני' בק"ש וכדפרישית:

דף יב.

והלין ברייתא דישן אדם בתפילין וגמרא דעלייהו עד סוף פירקא לא כתב הרי"ף ז"ל לא במקום הזה ולא בהל' תפילין וכולן הלכות גדולות הן נקטינן מינייהו דהיכא דנקיט להו

לתפילין בידים לא יישן בהן לא שינת עראי ולא שינת קבע והיכא דמנחי ארישיה ישן שינת עראי אבל לא שינת קבע והיכי דפריס סודרא עלייהו ישן בהם בין שינת קבע בין שינת עראי וכמה שינת עראי כדי הילוך מאה אמה וא"צ להניח ראשו בין ברכיו דעל רבא דהוא בתרא סמכינן דל"ל הך אוקימתא דקמאי דאוקמיה במוסר שנתו לאחרים ובמניח ראשו בין ברכיו והנכנס לישן ביום שינת עראי רצה חולץ רצה מניח בלילה חולץ ואינו מניח והילדים אם נשותיהן עמהן חולצין לעולם בין ביום ובין בלילה ובעל קרי מותר להניח תפילין ואם שכח ושימש מטתו בתפיליו אינו חולץ ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו ויטלם מפני שהידים עסקניות הן וראיתי לחכם מחכמי הדור שכתב דלא סמכינן על כל הני ברייתא אלא אדר' ינאי סמכינן דאמר תפילין צריכות גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכדפירשו אביי ורבא שלא יפיח בהן ושלא יישן בהן וכל שינה במשמע בין עראי בין קבע ולא נאמרו רברי חכמים הללו אלא לסייע להרי"ף ז"ל במה שהשמיט מלהזכיר הלכות אלו ואילו היו נותנין טעם לכל מה שהשמיט מלכתוב כמו שנתנו בזה היינו שומעין להם:

דף יג:

והא דתניא היה ישן בסוכה וירדו גשמים אין מטריחין אותו לעלות עד שיעור משיעלה עמוד השחר. מצאתי כתוב בהלכות עד שיאור באל"ף ואנן ל"ג אלא עד שיעור בעי"ן ונקיטין מינה שאם ניעור בעוד לילה אין מטריחין אותו לעלות עד שיעלה עמוד השחר ואצ"ל אם עלה עמוד השחר ועדיין לא ניעור שאין מעוררין אותו עד שיגמור שינתו והא לא איבעיא לן מידי דהוה אאוכל בסוכה וירדו גשמים וירד שאין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו:
סליקו להו הישן

דף יד:

[דף כט ע"ב] קא פסיק ותני לא שנא ביו"ט ראשון ול"ש ביו"ט שני בשלמא יבש בעינן הדר וליכא ואע"ג דכי כתב קרא ביום הראשון כתיב כיון דיבש איכא למימר דאית ביה משום הקריבהו נא לפחתך ופסול אף ביום השני אלא גזול בשלמא ביו"ט ראשון וכו' ואוקימנא משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ויש מן הגאונים הרבה שפסקו כר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי שהגזול פסול אף ביום ב' ובודאי לכתחלה שפיר דמי למיפרש מינה לאפוקי נפשין מפלוגתא ומשום דמאיס לגבוה מיהו לא חזי לן למיסמך על הא דר'

יוחנן משום ר"ש בן יוחאי דשמעת מינה דיאוש כדי קני ואשכחן ליה לר' יוחנן גופיה דלא סבירא ליה הכין דקאמר חיוביה דגנב בין לפני יאוש בין לאחר יאוש בב"ק בפ' מרובה ומשמיה [2]דר' יוחנן הוא דקאמר ליה הכא ולא ס"ל כוותיה ואף ר' יצחק בר נחמני משמיה דשמואל פליג עליה בפירוש דקאמר ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול ורב אשי דהוא בתרא מפרק אליביה אלמא הכי הלכתא וממאי דקאמר רב הונא להנהו אוונכרי שקלינן וטרינן למימר ונקנייה בשינוי השם ואע"ג דמצוה הבאה בעבירה הוא ומ"מ לית דחש להא דר"ש בן יוחאי:

ובאתרוג שנקבוה עכברים איתמרין תרי לישני וכלישנא בתרא נקיטין לקולא דספיקא דרבנן היא שאין לנו מצות לולב מן התורה מיום ראשון ואילך וכ"כ הרי"ף ז"ל ומצאתי כהלכות ה"ר יצחק בן גיאות ז"ל ירושלמי ר' יצחק בר נחמני בשם שמואל כל הפסולין אינן אלא כיו"ט ראשון והכי פסקו רבנן בתראי:

והא דת"ר סוכה גזולה ר"א פוסל וחכמים מכשירין אוקימנא בתוקף את חבירו והוציאו מסוכתו אבל גזל עצים וסיכך בהם דברי הכל אין לו אלא דמי עצים בלבד דעבדו רבנן תקנתא כדין תקנת השבין ומהכא נמי שמעת דלא סבירא לן כר"ש בן יוחאי דפסל בלולב הגזול משום מצוה הבאה בעבירה שאם היה כן אפי' סוכה תפסל בגוזל עצים וסיכך בהן שאף היא מצוה הבאה בעבירה היא ואם גזל סוכה העשויה בראש העגלה ובראש הספינה שאין לה דין קרקע דברי הכל פסולה והיינו דאמרי' בפ' הישן ורבנן האי לך מאי דרשי ביה מיבעי להו למעוטי סוכה גזולה ומכל זה לא כתב הרי"ף ז"ל כלום ושמעתא דרבינא בכשורא דמטללתא כולה עד סופה היה לו לכתוב:

דף טו.

ואמר מר בר רב האיי הכי תנן ובגדול כדי שיאחז שניהם בידו אחת ד"ר יהודה ר' יוסי אומר אפי' א' בשתי ידיו דסבר ר' יהודה דיהא הלולב והאתרוג בשיעור שיהו שניהם נשואין בידו אחת ובתלמוד א"י נמצא סיוע לזה הפירוש סבר ד' יוסי אילו הוה וכפת תמרים יאות ליה אלא כפת תמרים כתיב אפי' זה בידו אחת וזה בידו אחת:

דף טו:

תני עולא בר חיננא נקטם דאשו ועלתה בו תמרה כשר כתב הרי"ף ז"ל ואיפסיקא הלכתא לקמן כר"ט דאמר אפי' שלשתן קטומים וי"מ ההיא דאמרי' אפי' ג' קטומים לא שיהא

[2] צ"ל דרשב"י

נקטם ראשו אלא כגון שנקטמו מן הבקעות שענפי ההדס תלוין בה ונפשחו ממנו הבדין והיינו דאמרי' בגמ' השתא עבות ג' לא משכחינן אע"פ שר"ט מכשיר בדיעבד בקטומין כיון שמצותן לכתחלה שלא יהיו קטומין בסופן ומפושחין אלא גוזזין מן הקרקע אין אנו מוצאין מהם כשיעור ג"ט עבות אלא בקושי והא דבעי ר' ירמיה נקטם ראשו וכו' איכא נוסחי דכתב בהו נקטם ראשו מעיו"ט ואנן לא גרסי' אלא נקטם ראשו ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי או לא וזה דומה לדיחוי של כסוי הדם דמייתי' עלה שזה וזה נראה ונדחה הוא ואינו דחוי מעיקרא ובגמ' אסיקנא דחוי מעיקרא לא הוי דחוי פשוט מינה נראה ונדחה חוזר ונראה לא תפשוט מינה ואם עבר ולקט ענביו של הדס ביו"ט אם השחירו מעיו"ט כשר ואם השחירו ביו"ט פסול שמאחר שנראה ונדחה אינו חוזר ונראה ולא הזכיר כל זה הרי"ף ז"ל:

דף יז.

[דף לה ע"א] והא דתנן אתרוג של אשרה ושל עיר הנדחת פסול איכא נוסחי דגרסי בגמ' עלה מ"ט משום דה"ל מצוה הבאה בעבירה ונוסחי משובשת אינון דהא לא איצטריכא לן מאחר שאין בה לא היתר אכילה ולא היתר ממון, בידוע שהוא פסול ועוד דהא כתותי מכתת שיעוריה כדאמרי' בלולב דאוקימנא למתני' באשרה דמשה. והא דאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר אע"פ שלא הזכירה הרי"ף הלכה היא ובע"ז דאית לה ביטול דלא מכתת שיעוריה ואם נטלו כשר אפי' קודם ביטול כיון דאית ליה ביטול ומצות לאו ליהנות ניתנו וכשר ביום ב' דלא בעינן לכם והוא אינו מתכוין לזכות בו כדי שתאמר דהויא לה ע"ז ביד ישראל ואין לה בטלה עולמית אלא בנטילה בלבד הוא שמתכוין ואם נטלו אחר ביטול אפי' ביום הראשון כשר דהא לכם קרינן ביה בין כך ובין כך לכתחלה לא יטול דמאיס לגבוה ושמעת מינה דכל היכא דלית ליה ביטול אפי' ביום שני פסול ואפי' בדיעבד משום דכתותי מכתת וכמאן דליתא כל עיקר דמי וה"ה לאתרוג ושמעינן מינה דאתרוג של ערלה שפסול משום שאין בה לא היתר אכילה ולא היתר ממון לא שנו אלא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט ב' כיון דלא בעינן לכם מה לנו אם אין בו לא היתר אכילה ולא היתר ממון ומכאן אתה למד לכל הפסולין האמורים במשנתינו והאמורים בברייתא ובגמ' שלא נאמרו אלא ביו"ט ראשון כדאמרי' באתרוג שנקבוה עכברים וניקב נקב מפולש במשהו ושאינו מפולש בכאיסר ונולדו באתרוג סימני טריפה בעיא ולא איפשיטא:

דף יח.

והא דאמר רבא הדס במחובר מותר להריח בו איכא מאן דקשיא ליה עלה ההיא דגרסי' בעירובין הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביומא טבא ואסיקנא התם בעינן בכדי שיעשו אלמא אסור היה במחובר להריח בה ונ"ל כי בני גננא דרכם היה לבנות אפריון מעצים של הדס להריח לחתן ולכלה ולבני החופה וכמו שנהגו גם היום במקצת מקומות וזה שאסר להם רבא עד כדי שיעשו מפני שלא היה אפשר בזה במחובר ואע"ג דאמרי' עלה התם שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר בנין האפריון הוא המוכלל בלשון לאורוחי ואין הריח בלבד אסור שאף במחובר היה מותר ויש במקצת נוסחאות חילוף בשמעתתא דרבא:

דף יח:

הא דתנן מי שבא בדרך ואין בידו לולב יטול על שולחנו אלמא מפסיק אוקימנא בגמ' דליכא שהות ביום והא דתנן אם התחילו אין מפסיקין בדאיכא שהות ביום ואידי ואידי דרבנן דיקא נמי דקתני מי שבא בדרך וההיא דתניא השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה ולכשיגיע זמן קריאת שמע קורא את שמע משום לולב ומשום מגילה נקט לצאת לדרך ותני חדא אסור תרתי דביום שופר לא אפשר דהא יו"ט הוא והרי"ף ז"ל לא כתב מזה כלום:

דף יט:

[דף לט ע"א] לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר ממזון ג' סעודות פי' ה"ר שלמה ז"ל משום דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה ול"נ שאין בה משום סחורה אלא בלוקח מהן חלוק או טלית דבר שאינו ראוי לאכילה ואין הטעם בזה אלא גזירה דלמא משהי להו ע"ה לאחר הביעור אבל בכדי מזון לסעודתיה דיומיה הוא דקא מובן והתירו משום כדי חייו לכל ימות השנה כמזונו לשבת. והא דתניא בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אסור פי' ה"ר שלמה ז"ל משום דהערמה היא כשמוכרו על יד ולא היה צריך לסי' הזה לפי שהמשומר בפירות שביעית אסור הוא באכילת מן התורה כדתניא בסיפרא ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר והיינו דתניא נכרי שהביא פירות ואמר של עזקה הן של ערלה הן ושל נטע רבעי הן אינו נאמן שלא נתכוין אלא להשביח מקחו ופי' של עזקה הן זה הוא מן

המשומר כדכתי' ויעזקהו ויסקלהו וה"ר שלמה טרח לפרשה במקומה בענין אחר וזו היתה כשגגה לפניו:
[דף מ ע"א] רב כהנא אמר עצים להסקה נתנו תנאי היא כך היא גי' הגאונים ז"ל ופירוק שני הוא חוץ מן הפירוק של רבא שאמר סתם עצים להסקה הם עומדים בא רב כהנא להוסיף ולומד דאפי' עצים דהסקה עצמן שהנאתן אהר ביעורן איכא תנא דאמר יש בהם משום קדושת שביעית והיינו דר' יוסי דאמר לכם לכל צרכיכם שכשם שמוסרין דמי פירות שביעית למשרה ולכביסהואע"פ שהנאתן אחר ביעורן כך קרושת שביעית הלה בכל דבר הנאה השוה לכל אדם אע"פ שהנאתו אחד ביעורו וכל שכן במה שהנאתו וביעורו שוה כגון עצים דמשחן שמתחמם כנגדן ותרגום חמותי ראיתי אור שחינית וכ"ש במי שנהנה בו קודם שיתבער כגון לולב העשוי לכבד בו את הבית בי, שהנאתו וביעורו שוה בין שביעורו אחר הנאתו אצ"ל שיש בו קדושת שביעית לר' יוסי ואמטול הכי אצטריכא לאוקומה בבת ששית הנכנסת לשביעית ואפי' היה לולב העומד להסקה ולת"ק דר' יוסי דאמר לכם דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה שהנאתן אחר ביעורן אין קדושת שביעית נוהגת בכל דבר שהנאתו אחר ביעורו כיון שאינו דומיא דלאכלה ועצים להסק' לדידהו אין בהם משום קדושת שביעית כלל והא דתניא א' שביעית וא' מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין במעשר שני בירושלים מפרשינן לה כי היכי דלא תיקשי לן ההיא דתנן הלוקח בהמה במעות מעשר שני בשוגג יחזרו דמים למקומן במזיד תעלה ותאכל במקום. סליקו להו לולב הגזול

דף כא.

אי הכי ראשון נמי ראשון הא תקינו ליה רבנן בביתו אבל בשאר הימים לא רצו להתקין ליטול בביתו שמצותו מן התורה אינה [אלא] במקדש משום דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים וכאילו אמר עד תשלום שבעת ימים כי הראשון מצותו מן התורה בכל מקום לפיכך התקינו לו שיהא כל א' נוטל בביתו ואקשינן עלה תינח אחר תקנה קודם תקנה מאי איכא למימר אלא ראשון דאיתיה מן התורה בגבולין לא גזרו ביה רבנן ואפי' בגבולין הוא דוחה ביום ראשון כי ההיא דתניא כל העם מוליכין לולביהן לבהכ"נ הנך דליתנהו מן התורה בגבולין והם שאר הימים מראשון ואילך גזרו בהו רבנן אפי' במקדש דאיתנהו מן התורה:

ואיכא מאן דקשיא ליה אי הכי שופר נמי הא איתיה מן התורה בגבולין ואמאי גזרו ביה רבנן כדתנן במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה ואפי' אחר תקנה לא היה דוחה אלא במקום שיש בו ב"ד תינח מגילה דבכ"מ דרבנן היא מש"ה גזרו בה אלא שופר מאי טעמא גזרו בה והלא מצותו מן התורה בכל תקנה וי"ל כיון דרבנן שופר מעורבת היא ביומה מדרבנן ומדאורייתא אי למאן דאמר שלש תרועות בר"ה שתים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים אי למ"ד אחת מדברי תורה ושתים מדברי סופרים עבדו בה רבנן במצות שופר היכרא דתידחי כולה במקדש קודם תקנה ולאחר תקנה במקום שיש בו ב"ד משום תרועה דאורייתא דאית בה וגזרו בה דלא תדחי שבת בשאר מקומות כלל משום תרועה דרבנן דאית בה והיינו דשניא מצות שופר ממצות לולב ומצות מגילה ולעולם בכולהו איתא לגזירה דרבה והא כדאיתא והא כדאיתא שופר במקום שאין בו ב"ד ולולב בשאר הימים בכ"מ ואפי' במקדש וה"ה למגילה אבל מצות לולב ביום ראשון כיון שהיא מיוחדת ביומה שהיא כולה מה"ת ואפי' בגבולין לא גזרו בה רבנן בגבולין לדורות הראשונים לקמן בגמ' אסיקנא דהאידנא דלא ידעינן בקביעא דירחא כיון דאנן לא דחינן אינהו נמי לא דחו כלומר אפי' הנך דבני א"י דידעי בקבועא דירחי לא דחו מאחר שחרב בהמ"ק ואע"פ שהיה שופר דוחה במקום שיש בו ב"ד החמירו בלולב מפני שנטילתו ביד כל א' וא' משא"כ בשופר שהיחיד מוציא את הרבים ידי חובתן והרי"ף ז"ל כתב בהלכות במקום הזה ראשון דאית ליה עיקר מה"ת בגבולין ולא שייך למימר כי הדין לישנא (אי) [אלא] לענין מעבד ז' זכר למקדש וכדאיתא בגמ' במסקנא דשמעתין אבל הכא לא שייך למימר אלא ראשון דאיתיה מה"ת בגבולין וכמו שהוזכר בגמ' ובמס' מגילה בפ"א כתב הרי"ף ו"ל גרסי' במס' סוכה מפני מה אין לולב דוחה שבת ביו"ט ראשון והלא מצותו מה"ת אפי' בגבולין ואוקימנא משום דלא ידעינן בקיבועא דירחא ומספיקא לא דחינן שבת והיינו טעמיה דשופר והיינו טעמיה דמגילה אלו דברי הרי"ף ז"ל והם כשגגה שלא נאמר והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה אלא לענין גזירה דרבה אבל לענין ספיקא דקיבועא דירחא אין בזה טעם לשופר ולמגילה שהרי אפי' במקום שלא היה להם שום ספק בקיבועא דירחא לא דחי השבת כדתנן גבי שופר במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה ומגילה לעולם לא דחתה את השבת בשום מקום וספיקא דקבועא דירחא לא הוזכר בגמ' אלא לענין לולב בלבד וכבר נתבררו כל הטעמים בלולב ושופר ומגילה ממה שכתבנו:

דף כג.

ולא פליגי הא לן והא להו כתב הרי"ף ז"ל והני מילי בסוכה קטנה דמיפסלא בשרגא אבל סוכה גדולה מעייל לגוה מאני מיכלא ומיפסלא דאמר רבא מאני מיכלא וכו' ואין זה נכון דבשלמא סוכה קטנה מיפסלא בשרגא משום דליתיה לשיעורא דסוכה מידי דהוה אנויי סוכה שממעטין בסוכה מן הצד כך כל דבר שהוא ממעט בישיבת סוכה שלא נשאר ממנה שבעה טפחים פנויין לישיבה הוו מיעוט בסוכה קטנה ואפשר שיתכן בה בדוחק לומר לשון פסולה משום דליתיה לשיעורא אלא בסוכה גדולה היכי אפשר לומר דמיפסלא במאני מיכלא עד כאן לא אמר רבא מאני מיכלא בר ממטללתא אלא ללמדך תשבו כעין תדורו מהו דרכו של אדם להכניס מכלי תשמישו בדירתו אבל לפסול את הסוכה אין בכך כלום פסלות ואע"ג דאמרי' דמעייל בה מאני מיכלא היכרא בעלמא הוא דלא נהיג בה מנהג דירה כי בנוהג שבעולם יש לכל אדם מקום מוקצה לכלי מאכלו חוץ מדירתו וחומרא דרבנן בעלמא היא שלא יראה כעובר על בל תוסיף דהא קי"ל דלעבור שלא בזמנן מצות בעי כוונה ובהיכרא כל דהו סגיא. והלכתא סוכה ואח"כ זמן אע"פ שלא כתבה הרי"ף ז"ל אחר שכתבתי זה מצאתי במקצת נוסחי הלכות:
סליקו להו לולב וערבה וסליקא לה מסכת סוכה